

Ympäristöministeriö

kirjaamo@ym.fi

Viite

Lausuntopyyntöne 1.7.2016 Ym018:00/2014

Asia

LAUSUNTO LUONNOKSESTA UHANALAISTEN LAJIEN SUOJELUN TOIMINTAOHJELMAKSI

Ympäristöministeriö pyytää Pirkanmaan ELY-keskuksen lausuntoa uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelmasta. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä Suomen luonnon monimuotoisuuden ja kestävän käytön strategiasta vuosille 2012-2020 on asetettu päämääräksi, että luonnon monimuotoisuuden tilaa parannetaan turvaamalla ekosysteemit, lajit ja perinnöllinen monimuotoisuus. Tavoitteena on, että vuoteen 2020 mennessä uhanalaisten lajien häviäminen Suomesta on estetty, uhanalaisimpien lajien suojelun tasoa on parannettu ja uhanalaiskehitys on pysäytetty. Periaatepäätöksen toteuttamiseksi on laadittu laajassa yhteistyöryhmässä lajisuojelun toimintaohjelma. Toimintaohjelman keskeisenä tavoitteena on parantaa yhteistyötä hallinnonalojen ja toimijoiden välillä siten, että tavoitteisiin päästäisiin kustannustehokkaasti.

Pirkanmaan ELY-keskus lausuu asiasta seuraavaa.

Pirkanmaan ELY-keskus toteaa lausuntonaan, että toimintaohjelma on laaja-alainen ja se tarjoaa mahdollisuuden toimintatapojen muutoksille ja uusille toimijoille. Huolimatta siitä, että tavoitteeseen luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi ei ole päästy, niin luonnonsuojelua on edistetty Suomessa määrätietoisesti. Luonnonsuojelu perustuu verrattain hyviin tietoihin uhanalaisista lajeista ja luontotyypeistä, suojeluprosessit on yhdenmukaistettu ja lisäksi kehitetty uusia toimintatapoja, kuten vapaaehtoinen metsien suojelu ja paikkatietoon perustuvat mallit suojelun kohdentamiseksi.

Uhanalaisten lajien elinympäristöjen säilymistä turvaavat toimet osana maakunnallista suunnittelua

ELY-keskus toteaa myös, että eliölajien uhanalaistumiseen vaikuttavat luonnonympäristöjen säilyminen ja ekosysteemien toimivuuden turvaaminen. Luonnonsuojelun ytimen muodostaa riittävä suojelualueverkosto, jonka täydentäminen tulee turvata myös jatkossa. Luonnonvarojen käyttöä ja viheryhteyksien turvaamista tulisi ohjata maakuntakaavoissa, jolloin saavutettaisiin ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävimmit maankäyttöratkaisut. Maakunnallinen tarkastelu edellyttää riittäviä ta-

loudellisia resursseja selvitysten laatimiseen sekä maakunnan liittojen ja liike-elämän sitoutumista tavoitteisiin.

Vahvistettujen vesienhoitosuunnitelmien toimeenpano on ekosysteemien toimivuuden ja ekosysteemipalveluiden kannalta merkittävää. Toimeenpano edellyttää vahvaa ja toimivaa sidosryhmäyhteistyötä, mutta myös ELY-keskusten mahdollisuutta osallistua ja taloudellisesti tukea tärkeimpien vesistöjen kunnostushankkeita.

Uhanalaiset lajit ja lainsäädäntö

Monien uhanalaisten lajien säilyminen vaarantuu siksi, että vain osalla uhanalaisimmista lajeista on luonnonsuojelulain suoja. Mikäli laji ei ole erityisesti suojeltava tai luontodirektiivin liitteen IV laji, jää lajin säilymisen turvaaminen toimenpidesuosituksen varaan ja suositusten toteutus jää helposti rakentamisen ja luonnon hyödyntämisen jalkoihin. Uhanalaisimpiin luokkiin kuuluvien lajien suojelu tulisi turvata lainsäädännössä.

Uhanalaisten lajien suojelun toteutuminen vaatii myös niiden elinympäristöjen säilymistä. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus on arvioitu ensimmäisen kerran jo vuonna 2008, mutta uhanalaisimpia luontotyyppejäkään ei ole riittävästi turvattu lainsäädännössä.

Uhanalaiset lajit maankäytössä

ELY-keskusten rooli toimintaohjelman tavoitteiden alueellisena edistäjänä on merkittävä. ELY-keskuksilla on tieto toimialueensa uhanalaisesta lajistosta. Lisäksi ELY-keskuksilla on käytössään useita lainsäädäntöön ja toiminnan tukemiseen liittyviä työkaluja, joilla voidaan turvata uhanalaisten lajien esiintymien säilymistä. Lajien esiintymäpaikkojen turvaamisessa ja parantamisessa sidosryhmäverkostojen toimivuus on keskeisessä roolissa.

Uhanalaisten lajien huomiointia tulee parantaa kaavoituksen lisäksi myös kaikessa muussa luontoa muuttavassa toiminnassa. Näitä toimintoja ovat esimerkiksi metsähakkuut ja niihin liittyvät maanpinnan muokkaukset, ojitukset, kallio- ja maa-ainesten otto ja vesistöjen ruoppaukset.

Hankkeiden valmisteluun osallistuvien konsulttien ja toiminnanharjoittajien riittävä osaaminen tulisi varmistaa tarjoamalla koulutusta ja oppaita. Selvitysten ja arviointien laadun parantaminen vähentäisi luontoon kohdistuvia riskejä ja tehostaisi viranomaisien työtä.

Ohjelman liitteenä olevasta toimenpidetaulukosta puuttuu ELY-keskusten ympäristönsuojelu-, vesi- ja maa-aineslain mukaisiin hankkeisiin liittyvä ohjaustyö, joka on työmäärältään merkittävää ja laajasti vaikuttavaa. ELY-keskuksilla on merkittävä rooli myös kaavoitustyön ohjauksessa, mikä ei käy selkeästi ilmi toimenpidetaulukosta.

Uhanalaisten lajien säilymisen turvaamiseksi tarvitaan monia rahoituskanavia

METSO-ohjelman lisäksi metsien uhanalaislajiston turvaaminen tulee mahdollistaa myös metsätalouden ympäristörahoituksella.

Uhanalaisten lajien elinympäristöjen hoidossa on tärkeää turvata myös talkootyöhön perustuvien kustannustehokkaiden hoitomenetelmien rahoitus. Näistä esimerkkinä

pienpetopyynti, jossa metsästysseuroille maksettavilla kohtuullisilla avustuksilla voidaan saada merkittäviä tuloksia vesilintujen poikastuotannon onnistumisessa.

Lajihavaintotietojen parantamista tarvitaan

Lajistotietokannan kehittäminen on erittäin tärkeää. Tietojen kokoaminen yhteen tietojärjestelmään on sekä viranomaisten että toimijoiden kannalta järkevää. Tärkeää olisi myös saada lajisuojeluun liittyvä uusi tutkimustieto aina mahdollisimman nopeasti toimijoiden ja viranomaisten käyttöön.

Uhanalaisten lajien havaintopaikkatietojen kehittämisen yhteydessä on syytä korostaa, että sillä ei voida korvata erilaisten ympäristöä muuttavien hankkeiden velvollisuutta teettää asianmukaiset luontoselvitykset hankesuunnitelmien pohjaksi.

Perinnebiotooppien päivitysinventointi on tärkeää tehdä koko maan osalta mahdollisimman pian, jotta hoitotoimia voidaan osoittaa kiireellisimmille kohteille.

Rauhoitusmääräysten yhtenäistäminen

Kosteikkojen uhanalaisen lajiston turvaamiseksi on esitetty yksityisten suojelualueiden rauhoitusmääräysten yhtenäistämistä, mikä on virkатыönä työlästä ja aikaa vievää. Rauhoitusmääräysten poikkeamisperusteita päivitettiin luonnonsuojelulakiin keväällä 2016 ja lakimuutos mahdollistaa poikkeamisen alueen hoitamiseksi. Rauhoitusmääräysten yhtenäistämiseksi ei siten enää ole tarvetta hoidon mahdollistamiseksi.

Lajisuojelun lisäresurssitarpeet

Toimintaohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että myös alueellisten ELY-keskusten henkilövoimavarat ja osaaminen varmistetaan tulevina vuosina. Toimintaohjelmatyötä tulisi päivittää vuosien 2017 - 2019 aikana sopeuttamalla yhteistyömenettelyt ja vastuut maakuntaudistukseen. Lajitiedon kokoamista, tarkistusta ja tallennusta ei pystytä tekemään nykyisillä ELY-keskuksen henkilöstöresursseilla. Työ vaatii arvion mukaan lisäresurssiksi 1 htv/v jo pelkästään Pirkanmaan ELY-keskuksessa.

Yksikön päällikkö

Mari Rajala

Ylitarkastaja

Marja-Liisa Pitkänen

